

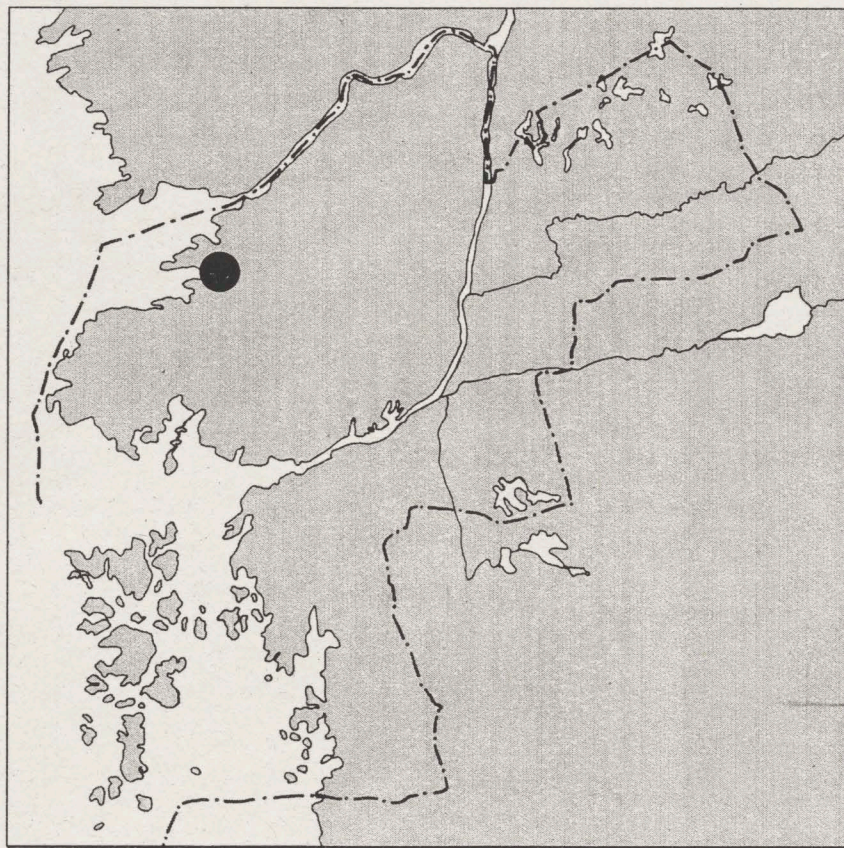
Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1993:1

Rapport

över arkeologisk förundersökning
i Göteborgs kommun 1992/1993

Björlanda socken nr 374
Stenåldersboplats

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

GÖTEBORGS STADSMUSEI
BIBLIOTEK
Arkeol. Ark. Glog Kom.

RAPPORT ÖVER ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING. DEL AV STENÅLDERSBOPLATS BJ 374.

SAMMANFATTNING

Med anledning av husbyggnation utförde Göteborgs Arkeologiska Museum förundersökning vid två tillfällen på stenåldersboplatsen Björlanda 374. Två fastigheter undersöktes med maskingrävda provschakt. Inga konstruktioner påträffades men kulturlager med redskap och avslag av flinta. Fynden är alltför ringa för att ensamma ligga till grund för en datering av boplatsen. Utifrån tidigare påträffade fynd samt kännedomen om landhöjningens effekter i området, kan man göra bedömningen att boplatsen huvudsakligen utnyttjats under senare delen av mesolitikum och troligen även under neolitikum.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr: 220-26620-92 och 220-14940-93

Uppdragsgivare: Br Aaltonen Bygg AB, Hisings Backa samt Bengt Olsson, Göteborg

Läge: Fastigheterna Storegården 1:71 och 1:72, Björlanda sn, Göteborgs kn (fig 1-3)

Ekonomisk karta: 7B 2c

Koordinater i rikets nät: X 6411,5 Y 1263,2

Grävningssorsak: Husbyggnation

Grävningstinstitution: Göteborgs Arkeologiska Museum

Grävningstid: 92-12-10, 93-09-09

Undersökt yta: 85 kvm

Antal arkeologtimmar i fält: 18

Antal grovarbetstimmar i fält: -

Antal maskintimmar: 10

Platsledare: Johan Wigforss

Fyndens förvaringsplats: Göteborgs Stadsmuseum

Fynd som ej tillvaratagits: Övrig flinta och sentida tegel

Preliminär periodindelning: Stenålder

PLATSEN FÖRE UNDERSÖKNING

Boplatsen är belägen c:a 300 m norr om Björlanda kyrka på Hisingen i Göteborg, i en syd-sluttning öster om ett c:a 50 m högt berg. Sluttningen utgöres av betesmark och trädgård. Norr om boplatsen på sluttningens krön finns ett igenlagt grustag. Boplatsen har tidigare betecknats som fyndplats eftersom det varit något oklart var tidigare insamlade fynd exakt påträffats. Men idag står det klart att det är fråga om en boplats. Den har dock okänd utbredning. Fynd har påträffats inom ett område som är 120 x 30-60 m, men boplatsen kan ändå fortsätta utanför detta område.

Nivån över havet på de två förundersökta fastigheterna på boplatsen varierar mellan 14-19 m.

Boplatsen har varit känd sedan 1916. Då och något senare har flera fynd påträffats vid iakttagelser i marken. Fynden utgöres av 2 st kärnyxor, 3 st skivskrapor, en svallad och vitpatinerad spånspilspets med tånge samt några skärvor. Den ena kärnyxan är av grönsten annars är allt av flinta. Fynden har följande inventarienummer på Göteborgs Stadsmuseum: GAM 10531-10533, 29270, 32206, 33337 och 69778.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Förundersökningen gjordes med hjälp av grävmaskin som grävde tunna skikt med en planskopa. Påträffat kulturlager genomgrävdes till stor del för hand. 3 st provschakt grävdes på de två fastigheterna. På fastigheten Storegården 1:71 grävdes två schakt, med beteckning Provschakt 1 och Provschakt 2. På Storegården 1:72 grävdes ett schakt, med beteckning Provschakt 1. (jfr Fyndtabellen) Schaktens storlek och läge framgår av fig 4.

Marken kunde utifrån iakttagelserna i provschakten indelas i tre lager avseende olika jordarter. Lagren innehöll varierande mängd kulturhistoriskt material.

Lager 1

Ett sandigt ploglager, 20-30 cm tj. I botten på lagret fanns rester av ett svart och sotigt kulturlager. Kulturlagrets tjocklek varierade mellan 10-15 cm. I Provschakt 1 på Storegården 1:71 framträdde lagret tydligast i den NÖ delen.

Fynd: I matjorden och i kulturlagret påträffades slagen flinta av mycket god kvalitet. Några bitar var brända. I både matjorden och kulturlagret hittades även sentida tegel. Teglet visar att kulturlagret störts genom senare tids plöjning och odling. Enligt uppgift har marken tidigare använts för potatisodling.

Lager 2

Grov sand som var brun till färgen. Lagret var 10-15 cm tj. I Provschakt 1 på Storegården 1:71 stack berget fram på flera ställen i detta lager.

Fynd: I övre delen av lagret påträffades slagen flinta.

Lager 3

Lagret innehöll alla fraktioner från stora stenblock ner till leriga partier. Eftersom ingen skiktning kunde iakttagas i lagret och heller ingen flinta, måste det tolkas som en morän. Moränen fanns ned till minst 80 cm under markytan. Under moränen påträffades en styv lera som bör vara seneglacial.

Fynd: Inga fynd påträffades i lagret.

Några konstruktioner påträffades ej i de tre provschakten. I Provschakt 1 på fastigheten Storegården 1:72 iaktogs två dräneringsdiken som gick i ungefär N-S riktning. Dikena var c:a 0,5 m breda tillsammans.

TOLKNING OCH DATERING

Relativt få fynd påträffades vid förundersökningen. Som framgår av fyndtabellen var det ett fyrtiotal flintavslag, 2 st avslag med retusch, ett stycke med tillhuggning, ett övrigt redskap samt en plattformskärna. Dessa fynd är alltför få och allmängiltiga för att ensamma ligga till grund för en datering av boplatsen. De säger i stort sett endast att den tillhör stenålder. Ett av

de övriga redskapen är dock troligen svallat och kan därför härröra från tiden före den postglaciala transgressionens maximum, som inträffade c:a 7200 B.P. Huvuddelen av fynden är dock varken svallade eller vitpatinerade, vilket talar för att boplatsen huvudsakligen användes under slutet av mesolitikum och/eller neolitikum. Av de tidigare påträffade redskapen visar de två kärnyxorna att man utnyttjat boplatsen under mesolitikum.

69 bitar övrig flinta med en sammanlagd vikt av 1366 gram påträffades i de tre provschakten. Endast några av bitarna var svallade och vitpatinerade. Även detta förhållande tyder på att huvuddelen av fyndmaterialet på boplatsen hör hemma i senare delen av stenåldern, efter PG-maximum. Den övriga flintan sparades ej.

Höjden över havet på den förundersökta delen av boplatsen (14-19 m) anger att den var täckt av havet under en stor del av den postglaciala transgressionen (Jfr. Fångstfolk för 8000 år sedan. Arkeologi i Västsverige 3. Sid. 53). Om boplatsen utnyttjades före transgressionen bör det ha skett så tidigt som omkr. 8500 år B.P. eller dessförinnan.

Sammanfattningsvis kan man säga att det mesta tyder på att boplatsen Björlanda 374 härrör från senare delen av mesolitikum (Lihultkulturen) samt från neolitikum, även om inga entydiga redskap från den sistnämnda perioden påträffades. Enstaka fynd kan komma från en äldre del av mesolitikum (tidig Sandarnakultur).

Eftersom inga konstruktioner påträffades i kulturlagret på boplatsen går det inte att säga något om hur man bott eller vad man gjort just här under stenåldern förutom att man slagit flinta och tillverkat redskap.

Fig. 1.
 Ovan: Stenåldersboplatsens läge
 I Björlanda sn, Göteborgs kn.
 Topografiska kartan, skala 1:50 000

Fig. 2.
 T.h: Pilen visar var förundersök-
 ningen ägde rum.
 Ekonomiska kartan 7B 2c, skala 1:10 000

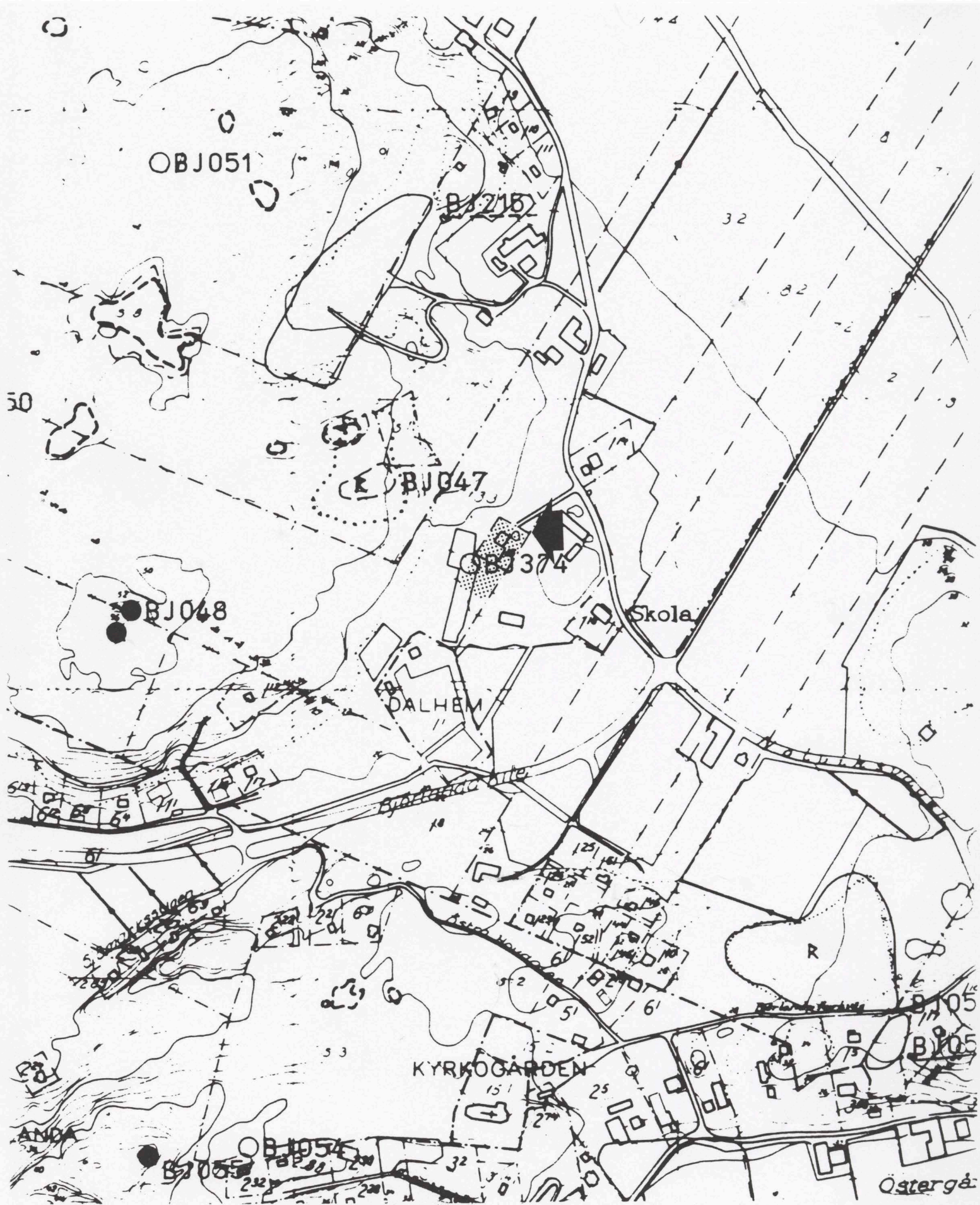

Fig. 3
 Pilen visar undersökningsområdet, som skuggats. Karta över Göteborgs kommun nr 5028.
 Skala 1:4000

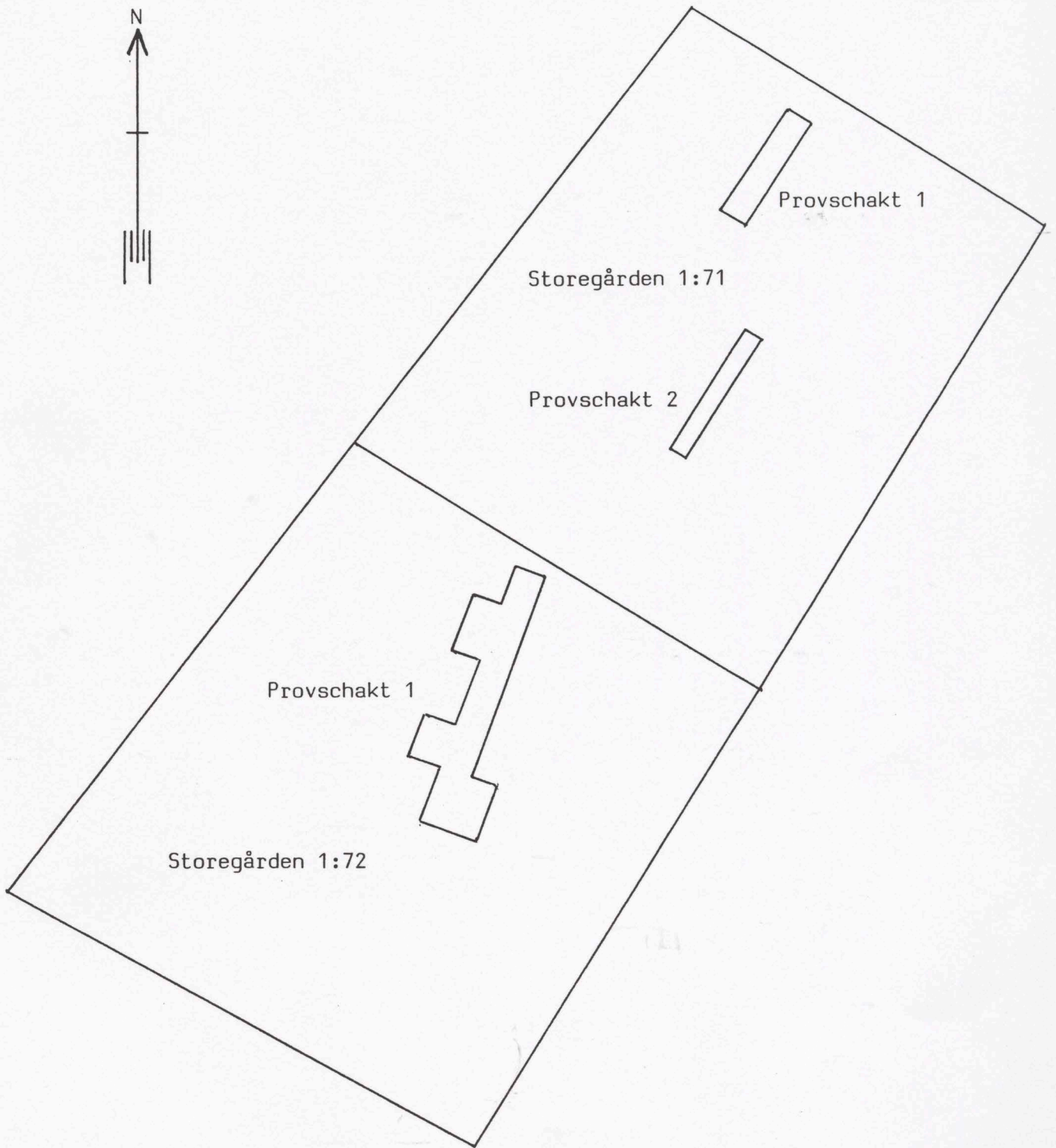

Fig. 4
Provschaktens läge på den båda undersökta fastigheterna.

Fyndtabell. Flinta

GAM	Fynd	Område	Redskap och kärnor	Avslag		Splitter		Övrig	
				st	g	st	g	st	g
49724:	nr								
1	1	Storegården 1:72							
2	1	Provschakt 1			29	584			
3	1	”	Avslag med retusch, 1 st, 49 g						
4	1	”	Stycke med tillhuggning, 1 st, 34 g						
		”	Övrigt redskap (tjocka flintskivor med kant- tillslagning), 2 st, 136 g						
5	2	Storegården 1:71							
6	2	Provschakt 1			9	104			
7	2	”	Avslag med retusch, 1 st, 6 g						
8	3	”	Plattformskärna C, 1 st, 98 g						
		Provschakt 2			4	20			

SAMMANFATTNINGSTABELL

	St		St
Skivyxa		Avslagsskrapa	
Skivmejsel		A. Enkel	
Kärnyxa		B. Dubbel	
Slipad yxa - Mejsel		Skedskrapa	
A. Spetsnackig		Kniv	
B. Spetsnackig, förarbete		Stickel	
C. Tunnackig		Spån med inhak	
D. Tunnackig, förarbete		Avslag med inhak	
E. Tjocknackig		Spån med retusch	
F. Tjocknackig, förarbete		Mikrospån med retusch	
G. Håleggad		Avslag med retusch	2
H. Håleggad, förarbete		Stycke med retusch	
I. Tunnbladig		Avslag med tillhuggning	
J. Tunnbladig, förarbete		Stycke med tillhuggning	1
K. Yxa med utsvängd egg		Avslag med tillslagningskant	
L. Yxa med utsvängd egg, förarbete		Stycke med tillslagningskant	
M. Yxa av obestämbart typ		Kombinerat redskap	
N. Yxa av obestämbart typ, förarbete		Knacksten	
O. Mejsel		Övrigt redskap	2
P. Mejsel, förarbete		Plattformsjärna	
Q. Fragment av slipad yxa/mejsel		A. Konisk kärna med en plattform	
R. Avslag av slipad yxa/mejsel		B. Kölformig kärna med en plattform	
Mikrolit		C. Övrig kärna med en plattform	1
A. Lancett		D. Ensidig kärna med två motstående plattformar	
B. Segment		E. Cylindrisk kärna med två motstående plattformar	
C. Trekant		F. Övrig kärna med två eller flera plattformar	
D. Trapets		Bipolär kärna	
E. Rektangel		Övrig kärna	
F. Rombisk		Kärnfragment	
G. Övrig mikrolit		A. Plattformsavslag	
Hullingspets		B. Sidofragment	
Eneggad spets		C. Ryggspån	
Tväreppad spets		Mikrospånjärna	
Tångspets		A. Konisk mikrospånjärna med en plattform	
Spånpilspets med tånge		B. Handtagsjärna med en plattform	
A. Becker typ A		C. Övrig mikrospånjärna med en plattform	
B. Becker typ B		D. Cylindrisk mikrospånjärna med två plattformar	
C. Becker typ C		E. Övrig mikrospånjärna med två plattformar	
D. Becker typ D		F. Fragment av mikrospånjärna	
Flathuggen spets		Mikrostickel	
A. Med tånge		Spån	
B. Utan tånge		Korta spånfragment	
Borrspets		Mikrospån	
Kärnborr		Avslag	42
Övrig retuscherad spets		Splitter	
Dolk		Övrig flinta	
A. Lomborg typ I			
B. Lomborg typ II			
C. Lomborg typ III			
D. Lomborg typ IV			
E. Lomborg typ V			
F. Lomborg typ VI			
G. Obestämbart typ			
Skära			
Flathugget redskap av obestämd typ			
Eldslagningssten			
Spånskrapa			
A. Enkel			
B. Dubbel			
Rundskrapa			
		ÖVRIGT	Gr

Göteborgs Stadsmuseum

Arkeologiska undersökningar i Göteborgs kommun – rapport

Författare: Ulf Ragnesten

Redaktion: Ulf Ragnesten
Johan Wigforss

Adress och telefon:

Göteborgs Stadsmuseum, enheten för natur- och kulturmiljövård

Norra Hamngatan 12, 411 14 GÖTEBORG

tel. 031-61 25 82, 61 29 60

fax: 031-774 03 58

E-mail: ragnesten@gbg.stadsmuseum.se och m.larsson@gbg.stadsmuseum.se
hemsida: www.gbg.stadsmuseum.se

Göteborg i oktober 2000